

SZIRMAI ANNA

Arrigo Lora-Totino, 1928–2016

Az idén 88 éves korában meghalt Arrigo Lora-Totino az experimentális tendenciák Olaszországban megjelenő irányainak meghatározó alakja volt. A kísérletezők között is extrém kísérletező, aki nemcsak átjárhatóvá tette a költészet határait, hanem kiterjesztette annak megjelenési formáit térben és időben.

A festészettől induló művész az hatvanas években kezdett el az akkor már a világ több pontján megjelenő konkrét költészet iránt érdeklődni. A verbovizuális kísérletezés jegyében a jelköltészet különböző megnyilatkozási formáit vizsgálta, a tipografikus megjelenítés mellett a hangzó kifejezés lehetőségei is foglalkoztatták. Torinóban 1961-ben alapította meg az Antipiùgiù című kísérleti költészeti folyóiratot, amelynek 1966-ig megjelent négy számában a korszak jelentős alkotói képviseltették magukat.¹ Az interdiszciplináris művészet kutatására Enore Zaffiri zenésszel és Sandro De Alexandris festővel megalapította a *Studio di Informazione Esteticá*t (Esztétikai Információs Stúdió), amely a zene, a képzőművészet és a költészet határterületein kialakuló interakciókkal foglalkozott. Lora-Totino a konkrét költészet és a hagyományos művészeti megnyilvánulások közötti átmenet lehetőségeit több irányból, nemzetközi összefüggésben vizsgálta, deklamációs kísérleteit és fonikus költészeti performanszait a világ számos fesztiválján bemutatta. A *Futura. Antologia storico-critica della poesia sonora* című kislemez-antológia 1978-ban jelent meg Lora-Totino szerkesztésében, amely a futuristáktól a dadán át a kortárs kísérletekig tekinti át a hangzó költészet fejlődését. Ebben az időszakban alakítja meg az *Il Dolce Stil Suono* című hangköltészeti művészcsoportot, Giovanni Fontana, Adriano Spatola, Giulia Niccolai és más olasz költők részvételével.² Az emberi hang potenciáljának maximális kihasználására törekedett, egyik nagy sikeres performanszában az expresszív futurista hangzó kifejezést idézte fel. Sokrétű érdeklődése a költészet fonikus és verbovizuális kiterjedésén is túlnőtt, az egész testet bevonta a kifejezésbe, a gesztusköltéssel átlépett a költői performansz közegébe.

Arrigo Lora-Totino több ízben szerepelt magyarországi csoportos kiállításokon, vizuális költeményeivel vett részt az 1996-ban 28 nemzetközi alkotó műveiből megrendezett *Képköltészet* című szabadtéri kiállításon.³

1 SzOMBATHY Bálint, *A konkrét költészet útjai*, Képzés Művészeti Alapítvány, Kaposvár, 2005.

2 *Il dolce stil suono, Baobab - Informazioni fonetiche di poesia*, n° 4, Edizioni Publiart Bazar, Reggio Emilia, 1980.

3 *Képköltészet*, szabadtéri kiállítás a Liszt Ferenc téren, Budapesti Őszi Fesztivál, 1996. szeptember 27. - október 13., <http://www.artpool.hu/pictpoetryhu.html>.

Giovanni Fontana, Lamberto Pignotti, Arrigo Lora-Totino és Eugenio Miccini

A kiállítást is szervező Artpool Művészetkutató Központ több mint harminc éve foglalkozik az underground művészeti tendenciák dokumentumainak gyűjtésével, ezen belül kiterjedt vizuális és hangköltészeti anyaggal is büszkélkedhet. A kutatóközpontban gazdag bibliográfia érhető el Arrigo Lora-Totino életművéről,⁴ amely a korszak nemzetközi kísérleti költészeti kontextusában kutatható. A hangköltészet elméleti háttérét átfogóan elemző Lora-Totino-tanulmány Szkárosi Endre fordításában 1994-ben, a téma máig egyik legátfogóbb hangköltészeti kiadványában jelent meg.⁵

A művész tizenkét évvel ezelőtt, 2004-ben Budapestre látogatott. Előadást tartott az Eötvös Loránd Tudományegyetem olasz tanszékén a hangköltészet és a gesztusköltészet saját életművében is jelentős szerepet betöltő kérdéseiről, majd hang- és tornaköltészeti performansszal lépett fel az Artpool P60 kiállítóterben. „Folyékony költészeti” (*poesia liquida*) kísérletei során saját találmányán, a „hidromegafonnak” nevezett hangszeren játszott. A tornaköltészet az aktív testmozgást emeli a költészet szintjére: a humor a szabad, experimentális gondolkodás éltető eleme.

Játék a hangokkal és betűkkel, a jelek esetleges kombinációjából felépülő, minden érzékszervre ható mű megteremtése: a kísérleti költészet Arrigo Lora-Totino életművében az interdiszciplináris alkotás esszenciája.

4 Az Artpool honlapján elérhető a releváns szakirodalom listája: <http://www.artpool.hu/Fluxusbibliography/Lora-Totino.html>.

5 *Hangköltészet. Szöveggyűjtemény*, szerk. SZKÁROSI Endre, Artpool, Budapest, 1994.